

KRYSTYNA WOJTCZAK

Pozycja prawna wojewody w procesie przemian II Rzeczypospolitej

Streszczenie

W artykule rozważany jest status prawny wojewody w okresie dwudziestolecia międzywojennego, w czasie trudnej odbudowy tożsamości polskiej i tworzenia państwa polskiego na ziemiach pozaborczych o trzech odrębnych systemach podziału terytorialnego i ustroju administracji lokalnej.

Sytuacja prawna urzędu wojewody ściśle wiąże się z tworzeniem podstaw ustrojowych najwyższych polskich władz (ustawodawczej i wykonawczej) oraz administracji lokalnej (najpierw na terenach byłego Królestwa Polskiego, następnie na stopniowo przyłączanych dawnych ziemiach polskich).

Autorka nawiązuje do obu sfer prawnej aktywności ówczesnego państwa polskiego. Omawia główne akty ustrojotwórcze, tj. Konstytucję marcową (1921 r.), Konstytucję kwietniową (1935 r.) oraz Ustawę Konstytucyjną (1926 r.), a także przepisy dotyczące powiatowych władz administracji I instancji, usytuowanej w ówczesnym dwustopniowym (ministerstwa – urzędy powiatowe) aparacie administracyjnym. Główną uwagę koncentruje na aktach bezpośrednio dotyczących stanowiska wojewody, tj. ustawie z dnia 2 sierpnia 1919 r., rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. oraz wydanych na ich podstawie aktach wykonawczych, na ich tle ukazując znaczenie instytucji prawnej wojewody: w latach prób unifikacji ustroju administracji (1918–1928) oraz w okresie przemian prowadzących do jednolitej dla całego państwa (z wyjątkami) struktury organizacyjnej władz administracji wojewódzkiej (1928–1939).

Analizy pozwalają na stwierdzenie, że kolejne uwarunkowania prawne umacniały polityczną pozycję wojewody. W obu okresach objętych analizą wojewoda był przedstawicielem rządu (z szerszymi z tego tytułu kompetencjami w latach 1928–1939), wykonawcą zleceń poszczególnych ministrów, zwierzchnikiem władz i urzędów państwowych oraz samorządowych (1918–1928), szefem podległych mu organów administracji ogólnej, a także organem nadzoru nad samorządem (1928–1939). Niewątpliwie pozycja wojewody w międzywojniu była bardzo wysoka.

Słowa kluczowe: przemiany polityczne i ustrojowe najwyższych władz państwowych – odbudowa administracji na szczeblu lokalnym – pozycja prawna i rola wojewody w II Rzeczypospolitej